

Слід відзначити, що співпраця держави і церкви могла б бути більш дієвою, якби державні органи проявляли ініціативу та залучали релігійні організації до тих соціальних проектів і сфер діяльності, які є проблемними для суспільства і входять в компетенцію церкви.

На нашу думку, до таких проектів можна віднести наступні:

1. Створення закладів для проведення профілактичної, реабілітаційної та оздоровчої роботи; відновлення соціального статусу окремих верств населення.
2. Допомога релігійним організаціям у створенні підприємств з формування матеріальних ресурсів для організації благодійницької та філантропічної діяльності.
3. Залучення релігійних організацій до проведення заходів з духовного оздоровлення та моралізації суспільства.

Ю.Решетников*

Євангельські віруючі та політика

Зустріч лідерів євангельських протестантських церков України, що відбулася 2 серпня 2005 року і репрезентувала практично 90% протестантських громад, актуалізувала дискусію щодо питання участі євангельських віруючих у політичній діяльності. Зустріч фактично виявила суттєві розбіжності у підходах до даного питання між представниками церков „старшого” покоління – переважно баптистськими, п'ятидесятницькими й адвентистськими, та „молодшого”, переважно харизматичними. Зрозуміло, що в даному випадку наочно проявилася відмінність наявного досвіду, різні умови формування позицій церков. Якщо перші сформувалися, на своєму богословському і ментальному рівні, в умовах переслідувань, коли жорстоко каралась сама наявність певної позиції і водночас були відсутні умови для здобуття досвіду захисту своїх прав через державні або суспільні інститути, то другі формувалися за абсолютно інших умов, а тому не несуть на собі цього навантаження відчуття небезпечності мати й чітко висловлювати свою позицію, зокрема із суспільно-політичних питань. Тому для представників старшого покоління більш властива акцентація на стражданнях і саме у сприйнятті концепту страждань вбачається спадкоємність поколінь, водночас для молодих харизматичних церков цілком природним є наголос на радості у Христі, досягненні успіху, активній участі у суспільному житті тощо. Певним чином це нагадує ситуацію 60-х років у євангельсько-баптистському середовищі, коли проти будь-яких компромісів із владою виступила саме молодь, водночас старші брати, які мали сумний досвід сталінських репресій, займали набагато стриманішу позицію і були більш схильні шукати шляхи порозуміння із владою.

Певним чином цим розбіжностям сприяла з іншого боку й минула державна політика, коли одним протестантським церквам надавалися певні преференції, а інші, зокрема харизматичні, штучно виштовхувалися на маргінес суспільства, що вело до їхньої радикалізації, переважно через необхідність відстоювання своїх прав.

Знаменно, що напередодні зустрічі багато хто з її учасників мали можливість ознайомитись з новою книгою пастора С.Аделаджі „Громадянська позиція”, а на зустрічі учасники отримали в подарунок від Української Лютеранської Церкви книгу Деніела М.Дойчландера „Світський уряд: Боже інше Царство”, які можна назвати полярними за своїм баченням даного питання.

Згадана зустріч висвітлила три вузлових питання даної проблеми.

Питання перше: що, власне, ми розуміємо, говорячи про політику. Дійсно, це є принциповим питанням, від відповіді на яке залежить напрямок усіх подальших роздумів. Якщо представники „старших” церков (говорячи „старші”, ми маємо на увазі їхній історичний вік, а не якість начальницьке становище у протестантському середовищі) під політичною діяльністю переважно мають на увазі участь у якихось публічних громадянських акціях, діяльності політичних партій тощо, тобто щось на загальне відоме, то представники харизматичних церков поставили питання більш радикально, а водночас, здається, і більш послідовно: чи не є участь у політиці виявом прагнення отримання керівниками церков певної винагороди з боку тих чи інших політичних сил за дотримання церквами лояльності щодо них? В даному випадку, це не є публічна дія, більш того, як правило такі речі намагаються робити не публічно. Водночас немає жодних сумнівів в тому, що в даному випадку відповідні політичні сили мають на меті досягнення саме політичних цілей, а відтак й представники релігійного середовища виявляються втягнутими у політичну боротьбу. Не кажемо вже про підписання тих чи інших звернень на пряму чи непряму підтримку тих чи інших політичних сил або ж із засудженням інших.

---

* Начальник відділу науково-інформаційного забезпечення, зв'язків із громадськістю та ЗМІ Державного департаменту у справах релігії Мінюсту України, к.філос.н. (друкується за: risu.org.ua).

В цьому контексті постало ще одне питання: чи є політикою відстоювання Церквою Божих засад людського життя, виступ проти поширення того чи іншого гріха, захист своїх прав, якщо це відбувається у формі масових громадських акцій? Свіжий приклад: протест Церков проти наркоторгівлі в Донецькій області або навіть масові акції церкви „Посольство Боже” перед Київською мерією з метою отримати приміщення для проведення своїх богослужінь. Ми вже не кажемо про участь християн у подіях Помаранчевої революції під гаслом „Християни за правду”. Якщо говорити політологічними категоріями, то такі акції не є політичними, адже вони не ставлять перед собою суто політичних цілей. А тому критика їхніх учасників за участь у політиці не має під собою підстав. Водночас, подібні акції доволі часто відбуваються за підтримки тих чи інших політичних партій, які саме й використовують їх у своїх політичних цілях. Тому в такому випадку все ж інколи можна казати про несвідому або непрямую участь Церков у політичній діяльності.

Питання друге: дозволені межі участі віруючих у політичній діяльності. Спектр ставлення до цього питання у євангельському протестантському середовищі коливається між „дозволено все, що не заборонено законом [світським]” і навіть заохочення вірних до активної участі у суспільних процесах до негативного сприйняття будь-якої суспільно-політичної активності з боку вірних (можливо за винятком участі у голосуванні, яка сприймається скоріш все ж пасивно, ніж активно, тобто просто сходяв проголосував, не беручи участі в обговоренні програм та особистостей кандидатів, участі у роботі виборчих комісій тощо. Якщо для одних Церков не є проблемою участь вірних у діяльності політичних партій, то для інших політична належність вірних є майже синонімом їхньої апостасії.

Питання третє: хто? Мова йде про можливість чи неможливість участі у політичній діяльності представників різних церковних категорій: парафіян, пасторів, єпископату (старших пасторів). І знову ж таки різні Церкви мають різні підходи до відповіді на це питання. Усі, хто вважає принципово можливою участь віруючих у політичній діяльності, поширює цей дозвіл на парафіян. Тобто декларується позитивне ставлення до того, якщо хтось з парафіян відчує Божий поклик до активної участі у суспільно-політичному житті. Водночас питання участі у політичній діяльності пасторів, а тим більш єпископів, є доволі дискусійним. Значна частина представників харизматичних громад позитивно сприймає суспільно-політичну активність пасторів. Це дозволяється й певною частиною представників „старших” церков. Водночас спільною позицією „старших” є розуміння небажаності і навіть неможливості участі в активній політичній діяльності керівників церковних об’єднань. З цим солідарні й окремі керівники харизматичних союзів. Проте інша частина керівників харизматичних церков схильна вбачати в цьому обмеження їхніх громадянських прав і не вважають таку участь неприйнятною.

Ще одне питання у даному контексті: ототожнення участі окремих віруючих у політичній діяльності (навіть їхньої масової участі) і участі Церкви в цілому. Багато хто з представників „старших” церков наголошував під час зустрічі на небезпеці участі у політиці саме Церков як спільнот, зокрема на небезпеці злиття Церкви і держави. Зокрема Президент Української Уніонної Конференції Церкви адвентистів сьомого дня В.А.Крупський висловив занепокоєння ситуацією у протестантському русі, захопленістю окремих церков політикою. Він нагадав про те, що відбувалось, коли Церква зливалася з державою, наприклад, хрестові походи, наголосив на тому, що ми можемо змінювати світ тільки одним шляхом, який дав нам Христос. Єпископ Української Лютеранської Церкви В.Горпинчук зауважив, що мова може йти не лише про хрестові походи, але й про трагічні сторінки протестантської історії часів Реформації, зокрема про діяльність Мюнцера, Карлштадта, про селянську війну в Німеччині, хоча всі вони починали з доброї цілі – перетворення суспільства. Він наголосив на тому, що винятковою функцією Церкви є проповідь Євангелії, на необхідності визначення чіткого вододілу між Церквою і політичною партією. З цим погоджується і частина представників „молодших” церков. Водночас для окремих представників харизматичних церков є властивою думка, що Церква має грати набагато більш значиму роль у житті суспільства порівняно із сучасним станом речей. З іншого боку, практично усі погоджуються з тим, що Церква не може повністю відсторонитися від суспільного життя, адже це може відкрити шлях для деструктивних сил. Тому вона має стояти за правду, піднімати свій голос проти суспільних вад, бути совісно суспільства.

Проблемою на шляху конструктивного ведення дискусії з даного приводу, як до речі і з багатьох інших питань, є відсутність будь-яких формалізованих соціальних концепцій практично у всіх протестантських церков України, за винятком адвентистів. Отже, учасники, за великим рахунком, презентували не якісь узгоджені богословські позиції церков, а радше свої власні думки з того чи іншого приводу. Зазначимо, що під час зустрічі виникла дискусія й щодо суб’єктивізму у розумінні Святого Письма. Дана проблема є дійсно актуальною для протестантизму, адже одним з його наріжних каменів є якраз право кожного індивіда на власне розуміння, а отже й тлумачення Біблії, що, за послідовного застосування цього принципу, відкриває широку дорогу для суб’єктивізму. Зауважимо, що якщо

представники „старших” протестантських церков висловлюються за необхідність його обмеження, то „молодші” навпаки - виступають проти встановлення „єдино правильного” розуміння Євангелії. Як зазначив пастор Генрі Мадава: „Є різниця між «відстоювати Євангелію» і «відстоювати власну позицію щодо Євангелії»”. Наявність при цьому різного історичного досвіду призводить до різного прочитання та тлумачення Святого Письма, що, зрозуміло, не сприяє налагодженню порозуміння в протестантизмі між „старшими” та „молодшими” його виявами.

Враховуючи все це, здається слушною була пропозиція єпископа Об'єднаної Християнської Євангельської Церкви Живого Бога С.В.Балюка провести для подальшого обговорення зазначених питань богословську конференцію на тему „Церква, суспільство, держава”, хоча під час баталій на зустрічі з деяких інших питань на цю пропозицію, на жаль, практично не звернули уваги.

В.Титаренко*

Взаємовплив політики і релігії в діяльності харизматичних церков.

На сучасному етапі розбудови українського суспільства, супроводжуваного низкою неоднозначно оцінюваних різними сторонами виборів, питання взаємовпливу політики і релігії є гострим та актуальним. Своє бачення вирішення цього питання висловлюють і представники політичних та релігійних кіл, і науковці-релігієзнавці.

Завданням даної статті постає аналіз діяльності представників харизматичних церков в політичному житті України, розгляд причин та специфіки входження їх у цю важливу суспільну сферу.

Головним змістом релігійно-інституційного процесу в Україні в другій половині 90-х років минулого століття стала інституалізація релігійної та релігійно-соціальної діяльності харизматичних церков¹²⁰. На сьогоднішній день вони дійшли до певного рівня членства і тепер їх зусилля направлені на укріплення своєї соціальної ніші: побудову своїх культових споруд, власний юридичний захист, організацію політичного лобіювання інтересів церков. Причому останнє постає чи не найбільш привабливим і необхідним

Зараз в Україні діють такі потужні об'єднання церков харизматичного напрямку як Церква Повного Євангелія, Церква Живого Бога, Українська християнська євангельська Церква та Духовний центр „Нове покоління” християнських Церков України. Найактивнішим об'єднанням на сьогодні є Об'єднання Незалежних Харизматичних Християнських Церков України (Повного Євангелія), яке за своєю структурою є демократичним, оскільки не контролюється і не керується ніякою церквою, організацією, місією чи деномінацією на Україні та за її межами. Об'єднання має чітку структуру. Його вищим органом управління є конференція пасторів. Внутрішній адміністративний устрій ОНХХЦУ включає в себе 10 регіональних представництв по всій Україні. Начолі регіональних відділень стоять регіональні єпископи¹²¹.

Харизматичні церкви стрімко еволюціонують в напрямку подальшої адаптації до наявного суспільно-політичного контексту. Сьогодні спостерігається активне включення представників харизматичного руху у політичний процес. Як зазначає В.Любащенко, „її (Україні – Авт.) нове політичне обличчя й неминучі для будь-якого відкритого суспільства поліконфесіоналізм і плюралізм, дійсно зміцнюватимуть шанси протестантських церков, здатних більш динамічно, реагувати на суспільно-політичні зміни.”¹²². Харизмати, поруч з іншими представниками протестантських напрямів, беруть активну участь в політичному житті України. Процес їх входження в політику – це вже своєрідна історія. Ще в 1998 році за партійними списками партії “Громада” депутатом Верховної Ради став пастор харизматичної церкви з донбаського міста Тореза В.Шушкевич. На питання: чому “Громада” так виокремила із загального конфесійного тла України саме харизматичні громади, В.Шушкевич відповів, що наявність у харизматичних церквах тисячі молодих, красивих і натхненних облич – справляє враження¹²³. Серед тих, хто симпатизує харизматам - відомий політичний діяч С.Поляков, В.Бабич, який балотувався на посаду президента України та інші. Показовим у плані реакції певних політичних кіл на представників харизматичних церков був той факт, коли за підтримку С.Аделаджі, легітимізація перебування якого в Україні викликала сумніви, виступили близько 50 депутатів Верховної Ради.

* Мол. наук. сп. Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України, к.філос.н.

¹²⁰ Єленський В. Релігія після комунізму. – К., 2002. – С.55.

¹²¹ Объединение Независимых Харизматических Христианских Церквей Украины. – К., 2002. – С. 4.

¹²² Любащенко В. Протестантизм у державно-церковних відносинах // Людина і світ.– 2002. - №3. - С.27.

¹²³ Пастор і політика // Людина і світ. 2000.-№4. – С.49.